

PRINCIPIILE SECURITĂȚII JURIDICE ȘI ÎNCREDERII LEGITIME ÎN PRACTICA JURISDICȚIONALĂ A CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Andrii MARCENKO

*profesor asistent al Departamentului de Drept Procedural,
Universitatea Națională Yuriy Fedkovych Cernăuți
Cernăuți, Ucraina*

Rolul consacării principiilor juridice generale, cum ar fi principiul legalității actelor administrative, principiul egalității de tratament, principiul proporționalității, principiul securității juridice, principiul încrederii legitime și al răspunderii, dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe competente și dreptul la apărare, este responsabilitatea Curții de Justiție a UE.

Pentru a înțelege dacă încrederea legitimă poate fi îndeplinită, trebuie luate în considerare următoarele elemente: dacă există un act care poate da naștere încrederii legitime, de către care aceste așteptări au fost determinate, dacă există circumstanțe excepționale care pot justifica nerespectarea deciziei de a răspunde așteptărilor ca interese echilibrate, dacă într-un caz particular încrederea legitimă a fost creată în principiu pentru: astfel încât să poată fi executate. Astfel, încrederea legitimă este îndeplinită numai atunci când a fost creată de organul administrativ competent, o promisiune oferită de un alt organ administrativ nu poate crea încredere legitimă.

Hotărârile se succed, în care securitatea juridică urmărește să asigure claritatea și precizia normelor și definirea și previzibilitatea reglementărilor. Întemeiate, dacă este cazul, pe principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor, aceste cerințe prevăd o evaluare a faptului dacă dreptul Uniunii permite persoanelor în cauză să «cunoască exact» și «fără echivoc drepturile și obligațiile lor și să ia măsurile adecvate», «ceea ce poate fi garantat numai prin publicarea periodică a regulamentelor menționate în limba oficială a destinatarului». Imperativul este impus «cu o rigoare deosebită atunci când vine vorba de reglementarea care poate avea consecințe financiare» sau care «poate avea efecte negative asupra persoanelor fizice și juridice».

În căutarea conținutului semantic al principiului securității juridice ca proiecție a statului de drept democratic, expresia capătă semnificații multiple, a căror interpretare depinde de contextul juridic, cultural și politic în care este inserată tema. În general, abordarea se bazează pe două dimensiuni – obiectivă și subiectivă, deși aceste aspecte se completează și se întrepătrund.

Gradele de obligatorietate normativă și aparența de legitimitate a hotărârilor judecătorești înzestrate cu erga omnes și efecte obligatorii, a căror bază de încredere prevalează asupra deciziilor altor autorități judiciare, sunt criteriile avute în vedere pentru aplicarea principiului protecției încrederii hotărârilor efective și definitive în cazul unei schimbări a practicii judiciare. În aceste cazuri,

doctrina lui U. Ávila propune câțiva factori (orientativi) cu privire la modul de evaluare a gradului de adecvare a unei soluții modificate pentru a genera încredere, cum ar fi: obligatoriu și intenție de permanență; obiectiv călăuzitor; intrarea într-un singur lanț al capacității de a înțelege și generaliza¹.

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene a jucat un rol decisiv în includerea în jurisprudență a consecințelor principiului securității juridice în raport cu consecințele încrederii legitime și ale bunei administrări. Cu toate acestea, poziția CJUE cu privire la această chestiune este mai complexă decât pare, cu o echilibrare delicată a intereselor, întotdeauna condimentată cu o viziune specială asupra Curții în ceea ce privește principiul proporționalității.

În primul caz, Curtea de Justiție a UE consideră importanța schimbării criteriului Administrației, atunci când contribuabilul a ales metoda de calcul proporțional a TVA, pe baza acestui criteriu, reflectată în răspunsul la cererea de scutire de la o parte din activitățile sale. Cu toate acestea, administrația și-a schimbat ulterior criteriul pe baza modificării regimului poștal, considerând anumite activități care anterior erau considerate scutite ca fiind mai degrabă de fond decât scutite. Potrivit entității, opțiunea sa ar fi condiționată de regimul fiscal, care a fost ulterior respins retroactiv de administrația fiscală. Lăsând la o parte aspectele esențiale legate de regimul TVA, Curtea de Justiție a UE urmează o cale în trei etape. În primul rând, Curtea de Justiție a UE subliniază importanța principiului neutralității fiscale a TVA-ului și a dreptului la deduceri. Aceasta pornește apoi de la hotărârea din 17 mai 2018 în cauza Vamos² și susține că, în condiții normale, statul ar putea condiționa aplicarea regimului fiscal de opțiunea anterioară și chiar de aprobarea prealabilă a acestei opțiuni de către administrația fiscală. Statul poate, de asemenea, să impună anumite obligații formale și să sancționeze nerespectarea acestora. Dar, în cele din urmă, CJUE înțelege că, într-un caz precum cel de față, dacă o entitate a acționat cu bună-credință și nu există dovezi de fraudă, aceasta trebuie să fie în măsură să-și corecteze alegerile anterioare și, prin urmare, declarațiile de TVA, așa cum impun principiul proporționalității și principiul efectivității aplicat dreptului la deducere. Cu toate acestea, în cea de a doua hotărâre privind regimul de consolidare fiscală în impozitul pe venit, CJUE precizează că acest regim este un avantaj fiscal și ar fi contrar dreptului Uniunii atât pentru a împiedica consolidarea orizontală între filialele unei societăți-mamă rezidente într-un alt stat membru, cât și pentru a impune, cu toate consecințele, încălcarea consolidării anterioare pentru a opta pentru această consolidare orizontală, care a fost stabilită anterior de legislația UE. National prevent. Cu toate acestea, în fața unui grup care nu a optat pentru această consolidare orizontală la momentul respectiv, deoarece dreptul național a împiedicat-o, instanța se abate de la jurisprudența sa privind răspunderea statului și este de acord că principiul securității juridice impune termene rezonabile pentru contestarea sau limitarea unei cereri. Apoi, grupul a trebuit să aleagă ceea ce

¹ Ávila Humberto. Teoria da segurança jurídica. 6. ed. São Paulo: Malheiros, 2021.. Teoria da segurança jurídica. 6. ed. São Paulo: Malheiros, 2021, p. 364

² Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 17 May 2018. Dávid Vámos v Nemzeti Adó-és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0566>

obstrucționa în mod evident legislația națională și să ia toate măsurile adecvate pentru a-și proteja dreptul. Nerespectarea acesteia, atunci când nu a antrenat riscul unei amenzi, prin invocarea incompatibilității regimului național cu dreptul Uniunii, permite acum Statului să obiecteze că grupul nu a ales acel regim în timp util, fără efect retroactiv. Aceste paradoxuri reapar în raport cu valoarea securității juridice în fața schimbării reglementărilor sau a propriei doctrine a instanței.

Mai interesantă este decizia din 7 mai 2020, în cazul *Dong Yang Electronics*³. Această decizie nu este definitivă cu privire la noțiunea de sediu permanent din perspectiva TVA, ci luând în considerare obligațiile celor care încheie un contract cu o entitate nerezidentă și presupun că nu au un sediu permanent într-un stat membru, în pofida prezenței unei filiale a acestuia în acel stat, Curtea de Justiție a UE face, de altfel, o declarație transcendentă. Furnizorul de servicii nu este obligat să examineze relațiile contractuale subiacente dintre societatea-mamă și filiala acesteia dacă nu are acces la aceste date, ceea ce este o sarcină a autorităților fiscale. Absența unei obligații de investigare poate avea un impact semnificativ asupra multor aspecte ale TVA-ului și, mai general, obligației de reținere a TVA-ului în impozitarea internațională. Pentru a încheia cu mai multe nuanțe bazate pe o analiză pură și foarte subiectivă a proporționalității.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a recunoscut efectul vertical direct ascendent al principiului încrederii legitime în hotărârea *Ratti* din 1979⁴, permițând unei persoane să se invoce pe acesta împotriva unui stat membru.

Principiul încrederii legitime are implicații și în dreptul vamal în măsura în care permite unui contribuabil să beneficieze de un regim în care intenția administrației vamale de a aplica acel regim contribuabilului a fost neechivocă și ar putea fi dedusă, de exemplu, din doctrina fiscală, care poate fi contrară dreptului comunitar.

Așadar, securitatea juridică este un concept a cărui idee este înțeleasă în același mod în care este dificil să îi confere o esență proprie, distinctă de elementele din care este compusă. Astfel, claritatea, inteligibilitatea și predictibilitatea legii, care sunt componente importante ale securității juridice, sunt mai ușor de detectat. Deși este posibil să se evite acordarea unei definiții precise unui concept, este necesar să se ia în considerare măsura în care este rezonabil să se obțină securitatea juridică. Într-adevăr, certitudinea juridică deplină nu este altceva decât imuabilitatea oricărei situații juridice. Atunci riscul distrugerii ordinii juridice pe care acest principiu este menit să o protejeze este evident.

Principiul încrederii legitime, indiferent dacă este aplicat singur sau coroborat cu principiul securității juridice din care derivă, este rezultatul jurisprudenței comunitare. Acesta poate fi aplicat organismelor comunitare și administrațiilor naționale atunci când pun în aplicare legislația comunitară.

³ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 7 May 2020. *Dong Yang Electronics Sp. z o.o. v Dyrektor Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62018CJ0547&qid=173833935780>

⁴ Judgment of the Court of 5 April 1979. *Criminal proceedings against Tullio Ratti*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61978CJ0148>